

11.35-12.20

Psikanaliz ve Nöroloji: Zıt Kardeşler mi, Ortak Kader mi?

Bülent Somay

Boğaziçi Üniversitesi

ÖZET

Psikanalizin kurucusu ve isim babası olan Sigmund Freud, eğitimi ve pratiği açısından bir nörologdu. Psikanaliz bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkarken, temellerini nörolojiden çaldığı alan üzerine kurdu. 19. yüzyıl boyunca nörolojinin alanına girdiğine inanılan, nörolojinin yöntemleriyle tedaviye çalışılan (ve çoğunlukla da başarısız kalınan) bazı hastalıkların ve davranış bozukluklarının nedenlerinin, (o günkü) nörolojinin kapsamının dışında bir yerde, "bilinçdışı" denilen sanal mekanda olduğu varsayımı, psikanalizin temeli ve varoluş nedenidir.

Psikanalizin (özellikle II. Dünya Savaşı boyunca ABD'ye göçen analistlerin çabalarıyla) popüler kabul gören bir disiplin olarak kurumlaşması, nörolojiden (ç)alınan o alanın genişlemesine yol açtı. Her davranış bozukluğunun ve semptomun kestirmeden ve popülist bir psikanalitik "açıklamasının" yapılması (ki bu psikanalizdeki Amerikan etkisinin bir sonucu olarak görülebilir), zaman zaman abartılı bir "ruhiyatçılığın" bu alanda etkili olmasını getirdi. Günümüz "nöro-bilimi", bir ölçüde, bu çalınan alanın kısmen de olsa geri alınma çabası anlamına da geliyor.

Ancak psikanaliz, 20. yüzyıl boyunca yalnızca bir teşhis ve tedavi tekniği olarak değil, bir bilimsel metodoloji olarak da gelişti; bu gelişme de ABD'de değil daha ziyade Fransa'da, Jacques Lacan'ın ve onu izleyenlerin çabalarıyla gerçekleşti. Olguları gördükleri biçimleriyle ele alıp kategorize etmeye, sınıflandırmaya ve davranış yasaları çıkarmaya yönelik olan pozitivist bilimsellik anlayışının tersine, "neden?" sorusunu öne çıkaran, olguların ardındaki görünmeyen saikleri araştıran bir "büyük anlatı" olma yolunda ilerledi. Psikanalitik

---

yöntem, yalnızca psikolojide değil, sosyoloji ve politika biliminde, edebiyat eleştirisi ve külürel incelemelerde, toplumsal cinsiyet araştırmalarında ve post-sömürgecilik çalışmalarında da önemli metodolojik dayanaklardan biri oldu. Başka bir deyişle, psikanaliz teşhis ve tedavi alanında kazandığı abartılı önemden kurtulup daha mütevazı bir disipline dönüşürken, evrensel bir metodoloji olarak güç kazandı.

Psikanalizin bir anlamda kaynağı ve atası olan nöroloji için de benzer bir kader söz konusu olabilir mi? Nöro-bilimin son onyıllardaki gelişmeleri sadece teşhis ve tedavide yeni olanaklar mı getirmektedir, yoksa "insan" dediğimiz varlığın doğal/toplumsal nitelikleri hakkında daha derin bir kavrayışın ipuçlarını vermeye aday mıdır? Bu bence üzerinde durulması gereken bir soru. Çünkü psikanalizin ancak ortaya atabileceği bazı soruların cevapları nöro-bilim alanında yatıyor. Örneđin teorik çerçevesinin neredeyse tümünü bastırma (repression) kavramı üzerine kuran psikanaliz, unutma (çünkü her bastırma bir tür spesifik unutmadır) ve hatırlamanın, yani hafızanın spesifik yapısı hakkında bir teoriye sahip değil. Bu konuda yardım alabileceği tek alan ise nöro-bilim.